TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. birželio 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė — Bankroto bylos — Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 — 4 ir 13 straipsniai — Kreditoriams žalingi aktai — Aplinkybės, kai aktą galima ginčyti — Aktas, kuriam pasirinkta taikyti ne bylos iškėlimo, o kitos valstybės narės teisė — Aktas, kuris negali būti ginčijamas remiantis šia teise — Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 — 3 straipsnio 3 dalis — Šalių pasirinkta teisė — Visų situacijai svarbių elementų buvimas atitinkamoje bylos iškėlimo valstybėje — Poveikis“

Byloje C-54/16

dėl *Tribunale Ordinario di Venezia* (Venecijos pirmosios instancijos teismas, Italija) 2016 m. sausio 7 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2016 m. sausio 29 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Vinyls Italia SpA, bankrutuojanti,

prieš

Mediterranea di Navigazione SpA

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. L. da Cruz Vilaça, teisėjai M. Berger (pranešėja), A. Borg Barthet, E. Levits ir F. Biltgen,

generalinis advokatas M. Szpunar,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2016 m. gruodžio 1 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— bankrutuojančios *Vinyls Italia SpA*, atstovaujamos *avvocati* S. Girotto, F. Marrella ir M. Pizzigati,

— *Mediterranea di Navigazione SpA*, atstovaujamos *avvocati* M. Maresca, F. Campodonico, L. Fabro ir G. Duca,

— Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, iš pradžių padedamos *avvocati dello Stato* D. Del Gaizo, vėliau – P. Pucciariello,

— Graikijos vyriausybės, atstovaujamos E. Zisi ir S. Charitaki,

* Proceso kalba: italų.

— Europos Komisijos, atstovaujamos E. Montaguti, M. Heller ir M. Wilderspin,

susipažinęs su 2017 m. kovo 2 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 191) 13 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant bankrutuojančios *Vinyls Italia SpA* ir *Mediterranea di Navigazione SpA* (toliau – *Mediterranea*) ginčą dėl ieškinio dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, kuriuo siekiama, kad pastaroji bendrovė grąžintų sumas, kurias jai sumokėjo pirmoji bendrovė likus šešiems mėnesiams iki jos bankroto paskelbimo.

Teisinis pagrindas

Romos konvencija

3 Konvencijos dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės, pateiktos pasirašyti 1980 m. birželio 19 d. Romoje (OL L 266, 1980, p. 1; toliau – Romos konvencija), 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Sutarčiai taikoma šalių pasirinkta teisė. Pasirinkimas turi būti pakankamai aiškiai išreikštas sutarties sąlygose arba gali būti nustatomas pagal faktines bylos aplinkybes.<…>“

4 Pirmojo protokolo dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti Romos konvenciją (OL L 48, 1989, p. 1) 2 straipsnyje išvardytos valstybės narės, kurios gali prašyti Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą jo nagrinėjamoje byloje iškilusiu klausimu, susijusiu su šios konvencijos nuostatų aiškinimu. Italijos Respublikoje ši galimybė suteikta *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas) ir *Consiglio di Stato* (Valstybės Taryba).

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 1346/2000

5 Reglamento Nr. 1346/2000 23 ir 24 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(23) Šiame reglamente numatytiems klausimams turėtų būti nustatytos vieningos kolizinės taisyklės, savo taikymo srityje pakeisiančios nacionalines tarptautinės privatinės teisės taisykles. Jeigu nenustatyta kitaip, turėtų būti taikoma valstybės narės, kurioje iškelta byla, teisė (*lex concursus*). Ši kolizinė taisyklė turėtų galioti pagrindinėms ir vietinėms byloms; *lex concursus* sąlygoja bankroto bylų procesines ir materialines pasekmes asmenims ir susijusiems teisiniams santykiams. Ji reglamentuoja visas bankroto bylų iškėlimo, eigos ir užbaigimo sąlygas.

(24) Automatiškas bankroto bylų, kurioms paprastai taikoma valstybės narės, kurioje iškelta byla, teisė, pripažinimas gali susidurti su taisyklėmis, pagal kurias kitose valstybėse narėse turi būti vykdomi sandoriai. Siekiant apsaugoti teisėtus lūkesčius ir tikrumą dėl kitose valstybėse narėse sudarytų sandorių, nei ta valstybė narė, kurioje iškelta byla, reikėtų priimti tam tikras bendrosios taisyklės išimtis.“

6 Minėto reglamento Nr. 1346/2000 4 straipsnyje nustatyta:

„1. Išskyrus atvejus, kai šis reglamentas numato ką kita, bankroto byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla, toliau vadinama „valstybė, kurioje iškelta byla“, teisė.

2. Valstybės, kurioje iškelta byla, teisė nustato tokios bylos iškėlimo sąlygas, jos eigą ir užbaigimą. Ji konkrečiai nustato:

<…>

m) taisykles, susijusias su atvejais, kai visiems kreditoriams nepalankūs teisės aktai [žalingi aktai] yra niekiniai, ginčytini arba negalima užtikrinti jų vykdymo [santykinai negaliojantys].“

7 Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje nustatyta:

„4 straipsnio 2 dalies m punktas netaikomas, jei asmuo, gavęs naudos iš visiems kreditoriams nepalankių teisės aktų [žalingų aktų], pateikia įrodymus, kad:

— minėtas teisės aktas priklauso [minėtam aktui taikoma] ne tos valstybės narės, kurioje iškelta byla, teisei [teisė], ir

— teisė nenumato [pagal minėtą teisę nenumatyta] jokių priemonių atitinkamu atveju užginčyti minėtą teisės aktą [minėtą aktą].“

Reglamentas „Roma I“

8 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) (OL L 177, 2008, p. 6, toliau – reglamentas „Roma I“) 1 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje numatyta:

„Šis reglamentas teisės kolizijos atvejais taikomas sutartinėms prievolėms civilinėse ir komercinėse bylose.“

9 Reglamento „Roma I“ 3 straipsnio „Pasirinkimo laisvė“ 1 ir 3 dalyse nustatyta:

„1. Sutarčiai taikoma šalių pasirinkta teisė. Pasirinkimas turi būti tiksliai išreikštas ar aiškiai parodytas sutarties sąlygomis arba bylos aplinkybėmis. Šalys gali pasirinkti visai sutarčiai ar tik jos daliai taikytiną teisę.

<…>

3. Tais atvejais, kai visi kiti situacijai svarbūs elementai pasirinkimo metu yra kitoje valstybėje nei ta, kurios teisė pasirinkta, šalių pasirinkimas neturi kliudyti taikyti tos kitos valstybės teisės nuostatų, nuo kurių negali būti nukrypstama sutartimi.“

Italijos teisė

10 1942 m. kovo 16 d. *Legge fallimentare* (Bankroto įstatymas), kuris buvo patvirtintas *Regio decreto n.* 267 (Karaliaus dekretas Nr. 267; GURI, Nr. 81, 1942 m. balandžio 6 d.), 67 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Jei administratorius įrodo, kad kita šalis žinojo apie skolininko nemokumą, pripažįstami negaliojančiais grąžintinų skolų mokėjimai, atlygintiniai sandoriai ir sandoriai, suteikiantys pirmumo teisę į skolų grąžinimą, net atlikti trečiųjų asmenų, įvykdyti per tą patį laikotarpį, jei jie atlikti per šešis mėnesius iki bankroto paskelbimo.“

11 *Codice di procedura civile* (Civilinio proceso kodeksas, toliau – CPC) 167 straipsnyje numatyta:

„Atsiliepime į ieškinį atsakovas turi pateikti visas teisių gynimo priemones, pareikšdamas savo poziciją dėl ieškovo nurodytų aplinkybių, nurodyti savo asmens duomenis, mokesčių mokėtojo kodą, įrodinėjimo priemones, kuriomis ketina remtis, ir dokumentus, kuriuos prideda prie bylos medžiagos, ir pateikti savo reikalavimus.

Jis turi pateikti priešpriešinius reikalavimus, taip pat procesinio ir materialinio pobūdžio prieštaravimus, kuriais teismas negali remtis savo iniciatyva, antraip jie bus nepriimtini <…>“

12 CPC 183 straipsnyje nurodyta:

„Per pirmąjį šalims paskirtą posėdį <…>

<…> šalys gali patikslinti ir pakeisti jau suformuluotus savo prašymus, prieštaravimus ir reikalavimus.

<…>

Jei to prašoma, teismas gali nustatyti šalims tokius imperatyvius terminus:

1) papildomą 30 dienų terminą pateikti dokumentus dėl jau suformuluotų prašymų, prieštaravimų ir reikalavimų patikslinimo arba pakeitimo;

<…>

3) papildomą 20 dienų terminą pateikti priešingus įrodymus.“

Jungtinės Karalystės teisė

13 Anglijoje ir Velse taikomo *Insolvency Act 1986* (1986 m. Bankroto įstatymas, toliau – IA 1986) 239 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatyta:

„2. Jei bendrovė per atitinkamą laikotarpį [nustatytą IA 1986] suteikė kitam asmeniui naudą, bankroto administratorius gali prašyti teismo taikyti šioje nuostatoje numatytas priemones.

3. Pagal toliau pateiktas šio straipsnio nuostatas teismas, kuriam pateiktas toks prašymas, savo nuožiūra taiko priemones, kuriomis galima atkurti situaciją, kokia būtų buvusi, jei bendrovė nebūtų suteikusi minėtos naudos.

<…>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

14 Pagrindinėje byloje, kurią nagrinėja *Tribunale Ordinario di Venezia* (Venecijos pirmosios instancijos teismas, Italija), ginčas kilo tarp bankrutuojančios bendrovės *Vinyls Italia*, įsteigtos Venecijoje, ir *Mediterranea*, kurios registruota buveinė yra Ravenoje (Italija), dėl prašymo pripažinti negaliojančiais du mokėjimus (toliau – mokėjimai, dėl kurių kilo ginčas), atliktus vykdant 2008 m. kovo 11 d. sudarytą jūrų laivo nuomos sutartį, kurios galiojimas buvo pratęstas 2009 m. gruodžio 9 d. papildoma sutartimi. Šiuos mokėjimus, kurių bendra suma lygi 447 740,27 EUR, atliko *Vinyls Italia* bendrovei *Mediterranea* prieš pradedant taikyti pirmajai bendrovei specialią administravimo procedūrą, kuri baigėsi bankrotu.

15 Pagrindinėje byloje *Vinyls Italia* bankroto administratorius teigia, kad mokėjimai, dėl kurių kilo ginčas, buvo atlikti pavėluotai, praėjus sutartyje nustatytiems terminams, kai buvo visuotinai žinoma, kad ši bendrovė yra nemoki ir kad šiuos mokėjimus galima pripažinti negaliojančiais pagal Bankroto įstatymo 67 straipsnio 2 dalį.

16 *Mediterranea* nesutinka su mokėjimų, dėl kurių kilo ginčas, pripažinimu negaliojančiais ir tvirtina, kad jie atlikti vykdant sutartį, kuriai šalys susitarė taikyti Anglijos teisę. Remiantis šia teise, kuriai pagal Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį tenka lemiama reikšmė, mokėjimų, dėl kurių kilo ginčas, užginčyti negalima. Siekdama pagrįsti šį argumentą *Mediterranea* pateikė Didžiojoje Britanijoje įsisteigusio advokato priesaika patvirtintą pareiškimą, kad šiuo atveju pagal Anglijos teisę neleidžiama ginčyti mokėjimų, dėl kurių kilo ginčas.

17 *Vinyls Italia* savo ruožtu mano, kad Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje numatytas procesinio pobūdžio prieštaravimas. Teismas savo iniciatyva negali juo remtis, o remtis turi suinteresuotoji šalis per valstybės narės, kurios teisme pareikštas ieškinys dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, proceso teisėje nustatytą terminą. Šiuo atveju tokiu prieštaravimu remtasi pavėluotai.

18 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia nurodo, kad pagal Reglamento Nr. 1346/2000 4 straipsnio 2 dalies m punktą taikytinos taisyklės, susijusios su atvejais, kai visiems kreditoriams žalingi aktai yra niekiniai, ginčytini arba santykinai negaliojantys, yra tos, kurios numatytos *lex fori concursus*, t. y. Italijos bankroto teisės nuostatos – šiuo atveju Bankroto įstatymo 67 straipsnio 2 dalis. Pagal šią nuostatą mokėjimus, dėl kurių kilo ginčas, leidžiama pripažinti negaliojančiais, jeigu *Mediterranea* žinojo apie *Vinyls Italia* nemokumą tuo metu, kai buvo atlikti mokėjimai.

19 Tačiau šis teismas primena, kad pagal Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį šio reglamento 4 straipsnio 2 dalies m punktas netaikomas, jeigu asmuo, gavęs naudos iš visiems kreditoriams žalingo akto, pateikia įrodymų, kad šiam aktui taikoma kitos valstybės narės nei ta, kurioje iškelta byla, teisė ir kad pagal šią teisę atitinkamu atveju nenumatyta jokių priemonių šiam aktui užginčyti. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad, nors *Mediterranea* remiasi atitinkamu prieštaravimu, ji praleido Italijos proceso teisėje numatytą terminą „procesinio pobūdžio prieštaravimams“, kaip jie suprantami pagal šią teisę, pateikti.

20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas toliau pažymi, kad sutarties sąlyga, pagal kurią pagrindinėje byloje nagrinėjamai sutarčiai taikoma Anglijos teisė, gali patekti į reglamento „Roma I“ taikymo sritį. Šis reglamentas pagal jo 1 straipsnio 1 dalį taikomas „teisės kolizijos atvejais“ ir nustato šalių pagal jo 3 straipsnio 3 dalį pasirinktos teisės poveikio ribas. Vis dėlto nėra visiškai aišku, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija yra teisės kolizijos atvejis. Ji susijusi su jūrų laivo nuomos sutartimi, kurią Italijoje sudarė dvi pagal Italijos teisę įsteigtos bendrovės, kurių buveinės yra toje valstybėje narėje, dėl cheminių medžiagų vežimo laivu, plaukiojančiu su Italijos vėliava. Tačiau ši sutartis sudaryta anglų kalba ir joje nustatyta sąlyga, pagal kurią pasirinkta taikyti Anglijos teisę, ir sąlyga, pagal kurią jurisdikcija suteikiama *London Maritime Arbitrators Association* (Londono jūrų arbitrų asociacija).

21 Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad, kaip matyti iš *Mediterranea* per procesą pagrindinėje byloje pateikto priesaika patvirtinto pareiškimo, pagal Anglijos teisę bendrai ir abstrakčiai neatmetama galimybė ginčyti mokėjimus, dėl kurių kilo ginčas, tačiau tokia galimybė siejama su įvairių materialinių sąlygų, nustatytų *lex fori concursus*, įvykdymu. Pagal IA 1986 239 straipsnio 2 dalį reikalaujama, kad bankroto administratorius pateiktų konkretų skolininko ketinimo suteikti naudą kreditoriui, kuris gauna mokėjimą, įrodymą, o ne įrodymą, kad kreditorius žinojo apie skolininko nemokumą.

22 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale Ordinario di Venezia* (Venecijos pirmosios instancijos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar „įrodymas“, kurį pagal Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį pateikia asmuo, gavęs naudos iš kreditoriams žalingo akto, kad užginčytų tą aktą pagal *lex fori concursus* nuostatas, reiškia pareigą pareikšti procesinio pobūdžio prieštaravimą siaurąja prasme per bylą nagrinėjančio teismo teisėje nustatytus terminus, remiantis reglamente nustatyta išimties sąlyga ir įrodžius, kad įvykdytos dvi šioje nuostatoje numatytos sąlygos? Ar vis dėlto taikomas Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis, jei suinteresuotoji šalis jį prašė taikyti vykstant procesui net praėjus bylą nagrinėjančio teismo proceso įstatyme nustatytiems terminams procesinio pobūdžio prieštaravimams pareikšti, arba *ex officio*, su sąlyga, kad suinteresuotoji šalis pateikė įrodymą, kad žalingą aktą reglamentuoja kitos valstybės narės *lex causae*, kuri nenumato jokių priemonių atitinkamu atveju užginčyti minėtą teisės aktą?

2. Ar nuorodą į Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje numatytą *lex causae* taisyklę, siekiant nustatyti, kad „teisė nenumato [pagal minėtą teisę nenumatyta] jokių priemonių atitinkamu atveju užginčyti minėtą teisės aktą [minėtą aktą]“, reikia aiškinti taip, kad įrodinėjimo pareigą turinti šalis turi įrodyti, kad *lex causae* bendrai ir abstrakčiai nenumatyta jokia priemonė užginčyti aktą, kaip šiuo atveju žalingu laikomą skolos pagal sutartį sumokėjimą, o gal ją reikia aiškinti taip, kad įrodinėjimo pareigą turinti šalis turi įrodyti, jog jei *lex causae* leidžia užginčyti tokį aktą, sąlygos, kurios turi būti įvykdytos norint pareikšti tokį ieškinį šiuo atveju, kurios skiriasi nuo *lex fori concursus*, nėra įvykdytos teismo nagrinėjamoje byloje?

3. Ar Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje, atsižvelgiant į jo *ratio legis*, t. y. apsaugoti šalių teisėtus lūkesčius, susijusius su akto pastovumu pagal *lex causae*, numatyta nukrypti leidžianti tvarka gali būti taikoma ir tada, kai sutarties šalių registruotos buveinės yra vienoje ir toje pačioje valstybėje narėje, kurios teisė dėl to numatoma kaip *lex fori concursus* vienos iš jų bankroto atveju, o šalys, sutarties sąlygoje kaip taikytiną teisę pasirinkusios kitos valstybės narės teisę, panaikina galimybę atšaukti šiai sutarčiai vykdyti atliktus aktus taikant *lex fori concursus* normas, nuo kurių negalima nukrypti, priimtas siekiant laikytis kreditorių lygybės principo, ir taip pažeidžiami kreditorių interesai bankroto atveju?

4. Ar reglamento „Roma I“ 1 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad „teisės kolizijos atvejai“ šio reglamento taikymo tikslais apima ir valstybėje narėje bendrovių, kurių registruotos buveinės yra toje pačioje valstybėje narėje, sudarytos jūrų laivo nuomos sutarties, kurioje yra sąlyga, jog taikoma kitos valstybės narės teisė, atvejį?

5. Jei į ketvirtąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar reglamento „Roma I“ 3 straipsnio 3 dalį kartu su Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsniu reikia aiškinti taip, kad šalių pasirinkimas sutarčiai taikyti kitos valstybės narės nei ta, kurioje yra „visi kiti situacijai svarbūs elementai“, teisę neturi įtakos pastarosios valstybės narės teisės normų, nuo kurių neleidžiama nukrypti ir kurios taikomos kaip *lex fori concursus*, taikymui, siekiant užginčyti iki bankroto pažeidžiant visų kreditorių interesus atliktus aktus, taigi jos turi viršenybę prieš Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje numatytą išimties sąlygą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

23 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis turi būti aiškinamas kaip įpareigojantis asmenį, gavusį naudos iš kreditoriams žalingo akto ir norintį užginčyti ieškinį dėl šio akto pripažinimo negaliojančiu pagal *lex fori concursus* nuostatas, remtis procesinio pobūdžio prieštaravimu tokia forma ir per tokius terminus, kokie nustatyti pagal valstybės narės, kurios teritorijoje nagrinėjama byla, proceso teisę, ar vis dėlto teismas, į kurį kreiptasi, taip pat gali *ex officio* taikyti Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį prireikus ir po to, kai pasibaigė atitinkamai šaliai nustatytas terminas.

24 Pirmiausia primintina, kad pagal Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį jo 4 straipsnio 2 dalies m punktas netaikomas, jeigu asmuo, gavęs naudos iš visiems kreditoriams žalingo akto, pateikia įrodymų, kad šiam aktui taikoma kitos valstybės narės nei ta, kurioje iškelta byla (toliau – *lex causae*), teisė ir kad pagal *lex causae* šiuo atveju nenumatyta jokių priemonių šiam aktui užginčyti.

25 Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad įrodinėjimo pareigos priskyrimas aiškiai reglamentuotas Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje, tačiau jame nėra nuostatų, susijusių su konkretesniais procesiniais aspektais. Taigi šiame straipsnyje nėra nuostatų, susijusių, be kita ko, su įrodymų pateikimo sąlygomis, kompetentingame nacionaliniame teisme priimtinais įrodymais ar principais, taikomais vertinant jam pateiktų įrodymų įrodomąją galią (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Nike European Operations Netherlands*, C-310/14, EU:C:2015:690, 27 punktas). Tas pats pasakytina apie kitus procesinius aspektus, pavyzdžiui, kokia forma ir per kokį terminą turi būti remiamasi minėtu straipsniu byloje.

26 Remiantis suformuota jurisprudencija, jeigu Sąjungos teisėje šios taisyklės nesuderintos, pagal valstybių narių procesinės autonomijos principą jos turi būti įtvirtintos kiekvienos valstybės narės teisės sistemoje su sąlyga, kad jos nėra mažiau palankios nei reglamentuojančios panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir kad dėl jų netampa praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teisės suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Nike European Operations Netherlands*, C-310/14, EU:C:2015:690, 28 punktas ir jame nuodyta jurisprudencija).

27 Vadinasi, forma ir terminas, kuriais vadovaujantis turi būti remiamasi Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsniu per bylos nagrinėjimą dėl visiems kreditoriams žalingo akto pripažinimo negaliojančiu pagal *lex fori concursus* numatytas taisykles, ir tai, ar teismas, į kurį kreiptasi dėl šio ginčo, šį straipsnį gali *ex officio* taikyti, yra klausimai, kuriuos reglamentuoja valstybės narės, kurios teritorijoje nagrinėjama minėta byla, proceso teisė.

28 Šios išvados nepaneigia ir aplinkybė, kad Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje numatyta išimtis taip pat apima *lex causae* numatytus senaties, ieškinio dėl nuginčijimo pareiškimo ir naikinamuosius terminus, kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs 2015 m. balandžio 16 d. Sprendime *Lutz* (C-557/13, EU:C:2015:227, 49 punktas).

29 Išvada, prie kurios ankstesniame punkte minėtame sprendime priėjo Teisingumo Teismas, grindžiama mintimi, kad Reglamento Nr. 1346/2000 4 ir 13 straipsniai yra *lex specialis* kitų teisės aktų, reglamentuojančių valstybių narių tarptautinę privatinę teisę, visų pirma reglamento „Roma I“, atžvilgiu ir aiškintini atsižvelgiant į Reglamentu Nr. 1346/2000 siekiamus tikslus (šiuo klausimu žr. 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Lutz*, C-557/13, EU:C:2015:227, 46 punktą).

30 Konkrečiau kalbant, kiek tai susiję su Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsniu siekiamu tikslu, iš jurisprudencijos matyti, kad pagal Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį siekiama apsaugoti asmens, kuris gavo naudos iš visiems kreditoriams žalingo akto, teisėtus lūkesčius ir numatoma, kad šiam aktui net ir po bankroto bylos iškėlimo toliau bus taikoma teisė, kuri buvo jam taikoma tuo metu, kai šis aktas buvo atliktas, t. y. *lex causae* (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Nike European Operations Netherlands*, C-310/14, EU:C:2015:690, 19 punktas).

31 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad nei Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio formuluotė, nei juo siekiami tikslai neleidžia manyti, kad formą ir terminus, kuriais vadovaudamasi šalis turi remtis šiuo straipsniu per teismo procesą, nustato *lex causae*. Iš esmės Reglamentu Nr. 1346/2000 ir konkrečiai jo 13 straipsniu nesiekiama apsaugoti teisės subjekto nuo įprastinės rizikos, kad jis turės gintis per tokį procesą, nesvarbu, ar jis vyktų valstybės narės, kurios teritorijoje atitinkamas asmuo reziduoja, teismuose, ar kitos valstybės narės teismuose, taigi nesiekiama apsaugoti ir nuo kompetentingo teismo taikomos proceso teisės.

32 Todėl laikytina, kad nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai CPC 167 straipsnis, kuriame iš esmės numatyta, kad atsiliepime į ieškinį atsakovas turi pateikti visas teisių gynimo priemones ir pareikšti galimus procesinio ir materialinio pobūdžio prieštaravimus, kuriais teismas negali remtis savo iniciatyva, antraip jie bus nepriimtini, aiškinamas kartu su CPC 183 straipsniu, pagal kurį per pirmąjį šalims paskirtą posėdį jos vis dėlto gali patikslinti ir pakeisti savo prašymus, prieštaravimus ir reikalavimus, gali būti taikomos su sąlyga, kad bus laikomasi šio sprendimo 26 punkte nurodytų lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų, nagrinėjant bylą dėl ieškinio dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1346/2000 4 straipsnio 2 dalies m punktą, kurioje remiamasi šio reglamento 13 straipsniu.

33 Todėl į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad formą ir terminą, kuriais vadovaudamasis asmuo, gavęs naudos iš kreditoriams žalingo akto ir norintis užginčyti ieškinį dėl šio akto pripažinimo negaliojančiu pagal *lex fori concursus* nuostatas, turi remtis prieštaravimu pagal šį straipsnį, ir klausimą dėl kompetentingo teismo galimybės šį straipsnį taikyti taip pat *ex officio* reikalui esant ir po to, kai pasibaigė atitinkamai šaliai nustatytas terminas, reglamentuoja valstybės narės, kurios teritorijoje nagrinėjama byla, proceso teisė. Tačiau šios teisės nuostatos negali būti mažiau palankios nei tos, kurios reglamentuoja panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų negali tapti praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga naudotis Sąjungos teisės suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas), o tą turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl antrojo klausimo

34 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad šalis, kuriai tenka įrodinėjimo pareiga, turi įrodyti, kad šiuo atveju *lex causae* bendrai ir abstrakčiai nenumatyta jokia priemonė užginčyti žalingu laikomą aktą, ar vis dėlto jį reikia aiškinti taip, kad ši šalis turi įrodyti, jog, jei *lex causae* leidžia užginčyti tokį aktą, sąlygos, kurios turi būti įvykdytos norint pareikšti ieškinį dėl tokio akto ir kurios skiriasi nuo *lex fori concursus*, nėra įvykdytos teismo nagrinėjamoje byloje.

35 Pirmiausia, šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad iš Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsniu siekiamo tikslo aiškiai matyti, kaip priminta šio sprendimo 30 punkte, jog taikant šį straipsnį reikalaujama atsižvelgti į visas nagrinėjamo atvejo aplinkybes. Iš tiesų negalima turėti teisėtų lūkesčių, kad akto galiojimas po bankroto bylos iškėlimo bus vertinamas neatsižvelgiant į šias aplinkybes, nors, neiškėlus tokios bylos, į jas turėtų būti atsižvelgta (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Nike European Operations Netherlands*, C-310/14, EU:C:2015:690, 20 punktas).

36 Be to, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pareiga siaurai aiškinti Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje numatytą išimtį prieštarauja plačiam šio straipsnio taikymo srities aiškinimui, kuris asmeniui, gavusiam naudos iš visiems kreditoriams žalingo akto, leistų išvengti *lex fori concursus* taikymo, visiškai abstrakčiai nurodant galimybės ginčyti atitinkamą aktą nebuvimą remiantis *lex causae* nuostata (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Nike European Operations Netherlands*, C-310/14, EU:C:2015:690, 21 punktas).

37 Galiausiai Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio taikymo tikslais tuo atveju, kai atsakovas, kuriam pareikštas ieškinys dėl akto pripažinimo niekiniu, ginčijimo arba santykinio negaliojimo, nurodo *lex causae* nuostatą, pagal kurią šį aktą galima ginčyti tik toje nuostatoje numatytomis aplinkybėmis, jis turi nurodyti šių aplinkybių nebuvimą ir pateikti su tuo susijusių įrodymų (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Nike European Operations Netherlands*, C-310/14, EU:C:2015:690, 31 punktas).

38 Vadinasi, Teisingumo Teismas implicitiškai atmetė galimybę aiškinti taip, kad minėtas atsakovas turėtų įrodyti, kad *lex causae* bendrai ir abstrakčiai nenumatyta jokia priemonė užginčyti atitinkamą aktą, nes toks aiškinimas, beje, būtų pernelyg siauras, atsižvelgiant į tai, kad tokios užginčijimo priemonės, bent jau vertinant abstrakčiai, egzistuoja praktiškai visada, ir dėl jo Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis netektų veiksmingumo.

39 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą atsakytina taip: Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad šalis, kuriai tenka įrodinėjimo pareiga, turi įrodyti, jog tuomet, kai *lex causae* leidžia užginčyti žalingu laikomą aktą, sąlygos, kurios turi būti įvykdytos norint pareikšti ieškinį dėl tokio akto ir kurios skiriasi nuo *lex fori concursus*, konkrečiu atveju nėra įvykdytos.

Dėl trečiojo–penktojo klausimų

40 Trečiasis–penktasis klausimai, kuriuos reikia nagrinėti kartu, iš esmės pateikti dėl Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio aiškinimo, būtent dėl galimybės remtis šia nuostata reglamento „Roma I“ 3 straipsnio 3 dalyje numatytu atveju, t. y. tuomet, kai visi sutarties šalių situacijai svarbūs elementai yra kitoje šalyje nei ta, kurios teisę pasirinko minėtos šalys.

41 Pirmiausia pažymėtina, kad reglamentas „Roma I“ remiantis jo 28 straipsniu taikomas sutartims, sudarytoms iki 2009 m. gruodžio 17 d. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo turimos informacijos, sutartis, reglamentuojanti pagrindinėje byloje nagrinėjamus mokėjimus, buvo sudaryta 2008 m. kovo 11 d., o jos galiojimas pratęstas 2009 m. gruodžio 9 d. papildoma sutartimi.

42 Vadinasi, reglamentas „Roma I“ pagrindinėje byloje netaikomas.

43 Šiomis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į tai, kad pagal Pirmojo protokolo dėl Europos Bendrijų Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti Romos konvenciją 2 straipsnį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi kompetencijos pateikti Teisingumo Teismui klausimo dėl šios konvencijos aiškinimo, šiame sprendime reglamentu „Roma I“ bus remiamasi tik tiek, kiek tokia nuoroda leis patikslinti Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio taikymo sritį.

44 Atsižvelgiant į tai reikia performuluoti trečiąjį–penktąjį klausimus taip, kad jais siekiama sužinoti, ar galima teisėtai remtis Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsniu tuo atveju, kai sutarties šalys, kurių buveinė yra toje pačioje valstybėje narėje, kurios teritorijoje taip pat yra visi kiti konkrečiai situacijai svarbūs elementai, kaip šiai sutarčiai taikytiną teisę pasirinko kitos valstybės narės teisę.

45 Kaip žinoma, tarptautinėje prekyboje sutarties šalys nuolat naudojasi galimybe sutarčiai taikyti konkrečios valstybės narės teisę įtraukdamos atitinkamą sutarties sąlygą, be kita ko, tam, kad būtų užtikrintas teisinis tikrumas dėl šalių teisėms ir pareigoms, kylančioms iš atitinkamos sutarties, taikytinos teisės. Ši galimybė numatyta reglamento „Roma I“ 3 straipsnio 1 dalyje ir Romos konvencijos, kuri priimant Reglamentą Nr. 1346/2000 galiojo visose valstybėse narėse, 3 straipsnio 1 dalyje.

46 Vadinasi, kadangi minėta galimybė buvo priimant Reglamentą Nr. 1346/2000 ir nei šio reglamento 13 straipsnis, nei kitos jo nuostatos nenumato apribojimų šiuo klausimu, manytina, kad šis 13 straipsnis taikomas net ir tuo atveju, kai šalys pasirinko šiai sutarčiai taikyti kitos valstybės narės nei ta, kurioje abi šios šalys yra įsisteigusios, teisę.

47 Be to, primintina, kad Reglamento Nr. 1346/2000 23 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, jog šiame reglamente „numatytiems klausimams turėtų būti nustatytos vieningos kolizinės taisyklės, savo taikymo srityje pakeisiančios nacionalines tarptautinės privatinės teisės taisykles“.

48 Kaip priminta šio sprendimo 29 punkte, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Reglamento Nr. 1346/2000 4 ir 13 straipsniai yra *lex specialis* reglamento „Roma I“ atžvilgiu ir aiškintini atsižvelgiant į Reglamentu Nr. 1346/2000 siekiamus tikslus (2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Lutz*, C-557/13, EU:C:2015:227, 46 punktas).

49 Todėl laikytina, kad reglamento „Roma I“ 3 straipsnio 3 dalis nereglamentuoja klausimo, ar tokiu atveju, kai visi kiti situacijai svarbūs elementai, išskyrus šalių pasirinktą taikytiną teisę, yra kitoje valstybėje narėje nei ta, kurios teisė pasirinkta, Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio taikymo tikslais reikia atsižvelgti į šalių pasirinkimą. Šį klausimą iš esmės reikia nagrinėti atsižvelgiant vien į Reglamento Nr. 1346/2000 nuostatas, visų pirma į šiuo reglamentu siekiamus tikslus.

50 Šiuo klausimu konstatuotina, kad Reglamente Nr. 1346/2000 nėra nukrypti leidžiančių nuostatų, panašių į reglamento „Roma I“ 3 straipsnio 3 dalį. Vadinasi, kadangi Reglamente Nr. 1346/2000 nėra priešingų nuostatų, laikytina, kad šio reglamento 13 straipsniu galima teisėtai remtis net kai sutarties šalys, kurių buveinė yra toje pačioje valstybėje narėje, kurios teritorijoje taip pat yra visi kiti situacijai svarbūs elementai, kaip šiai sutarčiai taikytiną teisę pasirinko kitos valstybės narės teisę.

51 Vis dėlto šiomis aplinkybėmis primintina, kad, remiantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija, teisės subjektai negali remtis Sąjungos teisės normomis sukčiaudami ar piktnaudžiaudami.

52 Atsižvelgiant į tai, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad norint konstatuoti, jog yra piktnaudžiaujama, reikia, kad būtų nustatyti objektyvūs ir subjektyvūs elementai. Pirma, kiek tai susiję su objektyviu elementu, būtina, kad iš objektyvių aplinkybių visumos būtų matyti, jog nors formaliai Sąjungos teisės normose nustatytos sąlygos buvo įvykdytos, šiose teisės normose numatytas tikslas nebuvo pasiektas. Antra, norint konstatuoti piktnaudžiavimą reikia ir subjektyvaus elemento, t. y. iš objektyvių aplinkybių visumos turi būti matyti, kad pagrindinis atitinkamų sandorių tikslas yra gauti nepagrįstą naudą. Draudimas piktnaudžiauti neturi reikšmės, jeigu atitinkami sandoriai gali būti pateisinami kitaip nei vien naudos gavimu (2016 m. liepos 28 d. Sprendimo *Kratzer*, C-423/15, EU:C:2016:604, 38–40 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

53 Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad siekiant nustatyti antrąjį kriterijų, siejamą su ūkio subjektų ketinimais, be kita ko, gali būti atsižvelgta į visiškai dirbtinį atitinkamų sandorių pobūdį. Būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, vadovaudamasis nacionalinės teisės įrodinėjimo taisyklėmis, jeigu nepažeidžiamas Sąjungos teisės veiksmingumas, turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje yra piktnaudžiavimą sudarančių elementų (2016 m. liepos 28 d. Sprendimo *Kratzer*, C-423/15, EU:C:2016:604, 41 ir 42 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

54 Kiek tai susiję su Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio taikymu tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, pažymėtina, kad toks taikymas gali būti atmestas tik tuo atveju, jeigu objektyviai būtų matyti, kad juo siekiamas tikslas – šiomis aplinkybėmis užtikrinti šalių teisėtus lūkesčius, kad bus taikoma atitinkama teisė, – nepasiektas ir kad sutarčiai taikytina tam tikros valstybės narės teisė buvo pasirinkta dirbtinai, t. y. iš esmės siekiant ne faktiškai taikyti šiai sutarčiai pasirinktos valstybės narės teisės aktus, o remiantis šios valstybės narės teise išvengti *lex fori concursus* taikymo sutarčiai arba ją vykdant atliktiems veiksmams.

55 Vis dėlto bet kuriuo atveju priminta, kaip nurodė Komisija, kad paprasta aplinkybė, jog šalys pasinaudojo galimybe tokioje situacijoje, kokia susiklostė pagrindinėje byloje, pasirinkti kitos valstybės narės nei ta, kurioje jos įsisteigusios, teisę, nepagrindžia prezumpcijos, kad ketinta sukčiaujant arba piktnaudžiaujant išvengti bankroto teisės nuostatų.

56 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į trečiąjį–penktąjį klausimus reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsniu galima teisėtai remtis tuo atveju, kai sutarties šalys, kurių buveinė yra toje pačioje valstybėje narėje, kurios teritorijoje taip pat yra visi kiti konkrečiai situacijai svarbūs elementai, kaip šiai sutarčiai taikytiną teisę pasirinko kitos valstybės narės teisę, jeigu šią teisę šalys pasirinko ne sukčiaudamos ar piktnaudžiaudamos, o tą turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

57 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

1. **2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad formą ir terminą, kuriais vadovaudamasis asmuo, gavęs naudos iš kreditoriams žalingo akto ir norintis užginčyti ieškinį dėl šio akto pripažinimo negaliojančiu pagal *lex fori concursus* nuostatas, turi remtis prieštaravimu pagal šį straipsnį, ir klausimą dėl kompetentingo teismo galimybės šį straipsnį taikyti taip pat *ex officio* reikalui esant ir po to, kai pasibaigė atitinkamai šaliai nustatytas terminas, reglamentuoja valstybės narės, kurios teritorijoje byla nagrinėjama, proceso teisė. Tačiau šios teisės nuostatos negali būti mažiau palankios nei tos, kurios reglamentuoja panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir dėl jų negali tapti praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti Sąjungos teisės suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas), o tą turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.**

2. **Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad šalis, kuriai tenka įrodinėjimo pareiga, turi įrodyti, jog tuomet, kai *lex causae* leidžia užginčyti žalingu laikomą aktą, sąlygos, kurios turi būti įvykdytos norint pareikšti ieškinį dėl tokio akto ir kurios skiriasi nuo *lex fori concursus*, konkrečiu atveju nėra įvykdytos.**

3. **Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsniu galima teisėtai remtis tuo atveju, kai sutarties šalys, kurių buveinė yra toje pačioje valstybėje narėje, kurios teritorijoje taip pat yra visi kiti konkrečiai situacijai svarbūs elementai, kaip šiai sutarčiai taikytiną teisę pasirinko kitos valstybės narės teisę, jeigu šią teisę šalys pasirinko ne sukčiaudamos ar piktnaudžiaudamos, o tą turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.**

Parašai.